ТАНЯ ИВАНОВА

НА ЕКСПЕДИЦИЯ В КИТАЙ

В девствените пещери

Открих поне 6 нови за науката вида, казва Боян Петров, спелеолог и алпинист, а иначе - зоолог в Националния природонаучен музей

"Първи принос за изследването на пещерите и тяхната фауна в националния парк "Гаолигонгшан". Така се казва докладът, който българска експедиция написва след посещението си в едно от най-интересните от гледна точка на биоразнообразието места в Китай.

С Боян Петров сядаме два месеца след като експедицията се е завърнала, сред стотици препарирани животни в Националния природонаучен музей, за да разкаже за поредното си приключение. Този път не е изкачвал осемхилядник, а се е спускал в стометрови пропасти и е изучавал девствени пещери в китайския национален парк "Гаолигонгшан". Разказва бързо, с емоция, почти не си поема дъх, все едно **току-що е излязъл от един друг свят,** но само физически, погледът му блести, сякаш още вижда новооткритото.

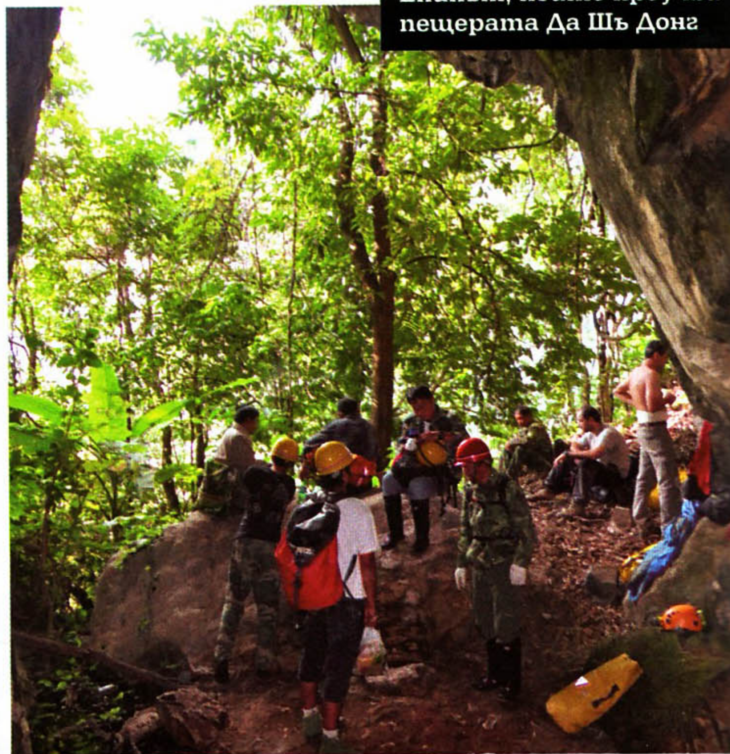
В средата на ноември в продължение на две седмици български изследователи проучват няколко пещери и пропасти в парка в провинция Юнан, за да покажат на домакините си как се организира едно комплексно пещерно проучване.

Китайците нямат добре развита спелеология и при такава гигантска площ на страната нямат и потенциала да го направят сами, разказва Боян. Как станало така, че точно българи да отидат да учат китайците на пещерно дело?

Подготовка за влизане в Прилеповата пещера № 2. Служителите от парка все още нямат истинска екипировка

БОЯН ПЕТРОВ

Екипът, който проучва пещерата Да Шъ Донг

През 1989 г. китайски студенти дошли в България на нещо като студентски обмен. От Комсомола се чудели какво да ги правят и накрая ги пратили на пещерен курс. Тогава Алексей Жалов (организаторът на експедицията, в която участвал Боян) става техен учител и в продължение на 3-4 месеца ги води по пещерите, учи ги как се спуска по въже, как се картира, как се събира фауна - преподава им А-Б-В-то на пещерното дело. На следващата година българите били поканени и отишли там за две пещерни експедиции, след което контактите с Китай прекъснали.

Миналата година обаче Алексей Жалов получил следното писмо: "Учителю Жалов, аз междувременно станах директор на Института по география на Юнан (което е голяма титла, отбелязва Боян). Тук имаме една нова програма, възроди се идеята ни да проучваме пещерите в парка "Гаолигонгшан", хайде да го направим съвместно. Вие идвате, от вас - ноу-хауто, от нас - логистиката".

Така и станало. Българите си платили само самолетните билети, а всичко останало било поето от домакините, които според Боян похарчили около 10 хил. долара. "Китайците имат пари, имат потенциала да го направят, но нямат ноу-хау, затова предпочитат да купуват готови рецепти как се прави пещерно изследване. Те няма защо да откриват тепърва топлата вода."

Българската експедиция включва шестима, всеки с конкретна задача.

"При влизане в пещерата всеки знае за какво отговаря и се насочва: двама почват да правят карти, аз почвам да си събирам буболечките, прилепите... И в една пещера прекарваме от 4-5 до 12-13 часа, колкото трябва. Изръчкваме я докрай." После всеки излиза със своята част от общия доклад за характеристиките на пещерата.

От целия материал, който Боян е успял да събере, има поне 6 нови за науката вида - стоножки, бръмбари, вероятно някакви скакалци, опилиони, пиявици. Накрая подписват нещо като договор за съвместно сътрудничество и през септември тази година китайците ще дойдат на пещерен сбор в България, за да натрупат организаторски опит, тъй като у нас има много добре развита структура. През 2013 г. българските пещерняци отново ще отидат в Китай.

А Китай е гигантски, разказва Боян, само провинция Юнан е с площ три пъти колкото България и броят на видовете, които живеят там, е сигурно три пъти по-голям от този в цяла Европа! Гаолигонгшан е уникална планина, защото там се срещат фауните на Палеарктика (най-голямата от 8-те екозони на Земята, обхващаща Европа, Северна Африка, северната и централната част на Арабския полуостров и Азия от Хималаите на север, вкл. самите Хималаи) и на Югоизточна Азия. Тя е пресечна точка на фауната на планините, на Хималаите, а отдолу, от юг, идват животинските видове от Виетнам, Лаос, Камбоджа. Това е една от най-значимите области в света от гледна точка на биологичното разнообразие.

Проучваните пещери са били известни само на местните хора, но никога не са били изследвани от спелеолози, т.е. за тях

не е имало никаква информация, освен къде е входът. Нашата експедиция описва всичко в спелеоложко отношение - колко е дълга пе-

Пещерен бръмбар от семейство Бегачи (Carabidae) в Прилепова пещера № 4

Големите паяци като този живеят близо до входа и се хранят с различни двукрили, които влизат в пещерата, за да търсят убежище

Боян държи първия си плодояден прилеп от вида Rousettus leschenaultii. Очите са големи, а размахът му достига 60 см

Тази дребна стоножка не прилича много на пещерен организъм и вероятно е вкарана навътре от подземната река

щерата, каква е денивелацията, какви са характеристиките на входа и галериите, каква е фауната, геологията на масива и т.н.

"В девствените пещери е много интересно (Боян не казва "страшно", макар точно тази дума да съдържа въпросът ми) - чувството да отидеш на места, където оставяш в девствената глина първата човешка стъпка... В една от пещерите, докато ме екипираха колегите за спускане в 100-метрова пропаст, дойде един човек от местните и ми даде една торба. Долу, казва, преди 30 години падна дядо ми. Нали си биолог, ако може да му събереш тленните останки, за да го погребем... Преровихме и двете дъна на пропастта, но нищо не открих. После видях, че отгоре са ставали срутвания и вероятно човекът е бил затрупан, след като е паднал..." Така следи от хора не били открити.

Когато се спускат в пропаст, влиза единият и казва дали трябва още въже, понеже не се знае предварително колко е дълбоко. Били екипирани с 600 метра въже. Най-дълбоката пропаст се оказала 120 метра.

Друг тип пещера, в която влизали, е

лавова тръба. Тя се образува при изригването на вулкана, когато лавата застива, стичайки се по склона. Образуват се каверни, които са два вида - газови мехури и лавови тръби. Газовите мехури или са избухнали и съответно са се разрушили, или са се запазили в тази си форма, на мехур, под земята. Лавовата тръба пък, в която влизали българите, представлява 700 метра дълга, права галерия, широка между 3 и 5 метра и висока между 2 и 6 метра, без образувания като сталактити и сталагмити. Този тип пещери са лесни за картиране, но понеже са най-близко до повърхността, в тях няма много интересни видове.

Тепърва събраните от Боян животинки ще бъдат изследвани.

За стоножките например има двама-трима специалисти в цял свят и трябва да се чака, докато ти дойде редът. "И те вече ще кажат: Ееей, Петров... Събрал си интересен материал! Или: Събрал си само женски!... Най-голямата драма за биоспелеолозите е да се окаже, че са събрали само женски - по тях не може да се определи видът, трябва да има мъжки, а най-добре комплект."

За да се предпазят от опасни животни, пещерняците работят с ръкавици. В Европа където и да те ухапе нещо, ще оцелееш, но в Азия е рисковано. Там например няколко души от експедицията се опарили на едно най-обикновено растение, което се оказало много отровна коприва. "И квичахме като прасета 15-20 минути..."

Какво включва подготовката за една такава експедиция? Единственото, което можеш да направиш предварително, е да видиш дали за този район има някакви данни. В случая Боян открил няколко общогеографски материали и статии с описани стоножки, които обаче се намирали на 400 км от мястото, където били българите. Все едно едната пещера да е до София, а другата - до Варна, те нямат нищо общо.

Образуването на пещерите не е такъв процес, при който на разстояние 400 км животните да са едни и същи. Пещерните животни са наземни животни, които са живели на повърхността на земята, но при заледявания и други климатични промени са преминали надолу. "Така че със сигурност тези видове ще се окажат нови за науката,

Пещерните животни, които живеят в прилепово гуано, се наричат гуанобионти

Проникването навътре продължава, след като легнеш във водата и се промушиш под това красиво образувание

ние станахме първооткриватели!"

Всеки от участниците в такава експедиция трябва да има някаква специалност. "Така че ние си имаме физическата подготовка - казва Боян, - понеже сме пещерняци, а другото е да се подготвим чисто теоретично - да знаеш къде влизаш, какво се очаква, какво не се очаква, какви са опасните животни... Имаме и екипьори - хора, които много добре разбират от екипиране на дупките. Теорията отнема около месец - изръчкваш интернет, после пишеш на колеги, за да разбереш за материали, които не са качени в мрежата."

Всеки ден били в нова пещера. В почивния си ден посетили динозавърския музей - уникално място със стотици скелети на динозаври. Когато китайците започнали да ги изваждат, американците ги заподозрели, че правят някакви отливки. Оказало се обаче, че там някога е имало плитко езеро, в което умирали поколения динозаври. Видели 20-30-метрови скелети на видове, каквито не са намирани в други части на света.

Това била почивката на групата. Останалото време извън пещерите и пропастите прекарвали в хотела в писане на таблици и отчети, а на няколко пъти им се наложило да търсят допълнително екипировка и това се оказало проблем.

"В Китай не можеш да си купиш 46. номер ботуши, просто няма. Намерихме може би в двадесетия пореден магазин, и то ни ги продадоха на двойна цена. Ръкавиците също - китайските мъжки ръкавици в Европа биха станали само на жена. После взехме от хотелите презервативи, защото така опаковаме картировачния таблет, с който влизахме в пещерите, за да го предпазим от влагата. Оказа се, че и най-големият китайски номер (те бяха на номера) не може да се разтегли колкото дори половината таблет..."

Друга екзотика била храната - в две трети от случаите българите не знаели какво ядат, но пък било невероятно вкусно. Казали им, че европейците са като животните, понеже ядат растенията сурови! Всичко било ужасно лютиво, "обърнали" им се стомасите, но домакините им ги успокоили, че в провинция Сычуан храната е два пъти по-люта. Носели си вилици, но ги загубили и трябвало бързо да се научат да ядат всичко с пръчици, което се оказало не толкова лесно, понеже китайците ядат с пръчици дори супата. Особено ги впечатлило, че

на пазара в един град намерили мляко с Лактобацилус булгарикус и Стрептококус термофилус - нашите бактерии в Китай! А това - смее се Боян - е мечтата на българския млекопроизводител: да накараме всеки китаец по веднъж на ден да хапва по кофичка кисело мляко! 1,6 млрд. китайци по 1 кофичка на ден...

Питам го, като човек, който прекарва доста време под земята, за все по-често появяващите се теории, че под земната кора може би живеят други цивилизации. Няма такова нещо, отсича, под земята има един страхотен свят, който обаче е от дребни, незабележими за повечето хора животни. В по-големите пещери има и прилепи, които са най-забележимите за хората видове, понеже се вижда как се движат. В редки случаи има и пещерни птици, които живеят доста по-навътре и се ориентират с помощта на звуци.

Най-дълбоката пропаст в света е системата Крубер-Вороня, на минус 2200 м, намира се в Кавказ. Тя е почти напълно проучена и там подземни цивилизации няма. ;